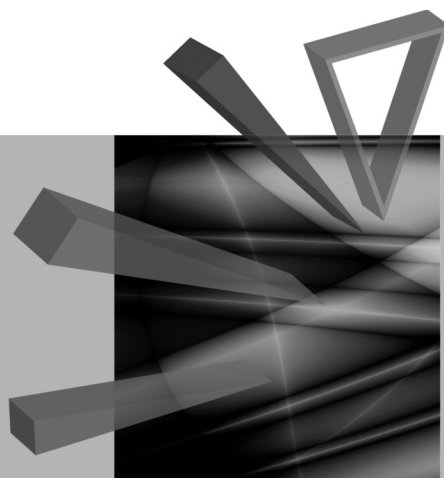

PRACE NAUKOWE
Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
RESEARCH PAPERS
of Wrocław University of Economics

245

Ekonomia

pod redakcją
Jerzego Sokołowskiego
Magdaleny Rękas
Grażyny Węgrzyn

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2012

Recenzenci: Tomasz Bernat, Waclaw Jarmolowicz, Elzbieta Kryńska,
Andrzej Miszczuk, Marzanna Poniatowicz, Stanisław Swadźba,
Grażyna Wolska, Urszula Zagóra-Jonszta

Redakcja wydawnicza: Barbara Majewska, Dorota Pitulec

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: Barbara Cibis

Łamanie: Małgorzata Czupryńska

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna na stronie www.ibuk.pl

Streszczenia opublikowanych artykułów są dostępne w międzynarodowej bazie danych
The Central European Journal of Social Sciences and Humanities <http://cejsh.icm.edu.pl>
oraz w The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2012

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-205-5

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Kamil Augustyn, Kazimierz W. Krupa: Ocena stanu kapitału intelektualnego przedsiębiorstw Podkarpacia na podstawie wyników badań empirycznych.....	13
Jan Borowiec: Wahania cykliczne a zmiany realnego efektywnego kursu walutowego w strefie euro.....	23
Katarzyna Czech: Ewolucja realizacji zrównoważonego rozwoju w Polsce	34
Karolina Drela: Utrata pracy w XXI wieku.....	44
Malgorzata Gajda-Kantorowska: Kontrowersje wokół metod pomiaru stabilności wzrostu gospodarczego.....	55
Malgorzata Gasz: Działania stabilizujące gospodarkę Unii Europejskiej w warunkach kryzysu finansów publicznych.....	65
Łukasz Goczek: Porównanie skuteczności polityki fiskalnej i monetarnej na panelowej próbie wektorowo-autoregresyjnej.....	77
Alina Gorczyńska, Danuta Szwajca: Dekoniunktura gospodarcza a restrukturyzacja naprawcza przedsiębiorstwa.....	88
Beata Guziejewska: Kredyty zagrożone i rezerwy celowe na tle ogólnej sytuacji w sektorze bankowym w latach 2008-2010.....	98
Anna Horodecka: Rola prądów filozoficznych w kształtowaniu metodologii nauk ekonomicznych.....	110
Robert Huterski: Wybrane aspekty quasi-fiskalnej działalności Systemu Rezerwy Federalnej Stanów Zjednoczonych.....	120
Marcin Idzik: Zastosowanie gradacyjnego modelu w analizie zaufania do banków i innych instytucji finansowych w Polsce.....	129
Michał Jurek: Koncepcje monetarne D.H. Robertsona i ich wykorzystanie do analizy ilościowej i dochodowej teorii pieniądza.....	139
Tomasz Kacprzak: Bezpieczeństwo pracy a bezpieczeństwo zatrudnienia w Polsce w kontekście <i>flexicurity</i>	148
Marcin Kalinowski: Krytyka korporatywizmu z perspektywy nowej ekonomii politycznej.....	160
Dariusz Kielczewski: Koncepcja ekonomii zrównoważonego rozwoju.....	170
Ilona Kijek, Marta Pszczółkowska: Taksonomiczne ujęcie sytuacji makroekonomicznej państw Unii Europejskiej w latach 2001, 2005 I 2009.....	179
Aldona Klimkiewicz: Konsekwencje podwyższenia wieku emerytalnego kobiet dla rynku pracy.....	191

Ryszard Kowalski: Liberalne państwo dobrobytu wobec najsłabszych grup społecznych.....	201
Sylwester Kozak: Rola banków w dystrybucji produktów ubezpieczeniowych w Polsce w latach 2002-2010.....	210
Sylwester Kozak: Zmiany w strukturze kredytów dla sektora niefinansowego w Polsce w latach 2001-2010	222
Jakub Kraciuk: Wpływ światowego kryzysu finansowego z 2008 roku na gospodarkę Niemiec	233
Mirosław Krajewski: Kapitał ludzki w procesie zarządzania wartością przedsiębiorstwa	243
Barbara Kryk: Szanse i zagrożenia zatrudnienia nosicieli wirusa HIV w opinii studentów.....	253
Iwa Kuchciak: Crowdsourcing w kreowaniu wartości przedsiębiorstwa bankowego.....	263
Robert Kurek: Asymetria informacji na rynku ubezpieczeniowym	272
Katarzyna Kuźniar-Żyłka: Media jako uczestnik procesu informacyjnego w warunkach gospodarki opartej na wiedzy.....	283
Joanna Latuszek: Globalizacja a nierówności między państwami.....	293
Renata Lisowska, Dorota Starzyńska: Działalność innowacyjna polskich przedsiębiorstw przemysłowych na przykładzie województwa łódzkiego	303
Józef Łobocki: Sektor finansowy a kapitał społeczny.....	314
Łukasz Menart: Kluczowe obszary działań menedżera klastra.....	324
Aneta Mikula: Poziom ubóstwa i deprywacji materialnej dzieci w krajach Unii Europejskiej	336
Michał Moszyński: Idee ładu gospodarczego w procesie transformacji systemowej byłej NRD – oczekiwania a rzeczywistość.....	347
Arnold Pabian: Zrównoważona produkcja w gospodarce przyszłości. Perspektywy i bariery rozwoju	357
Wiesław Pasewicz, Artur Wilczyński, Michał Świtlyk: Efektywność państwowych wyższych szkół zawodowych w latach 2004-2010	367
Iwona Pawlas: Społeczno-ekonomiczny rozwój krajów Unii Europejskiej w świetle badań taksonomicznych.....	377
Renata Pęciak: Działania Jeana-Baptiste’a Saya na rzecz instytucjonalizacji nauki ekonomii	386
Elżbieta Pohulak-Żołędowska: Innowacyjność w dobie postindustrialnej....	396
Adriana Politał: Efektywność centrów integracji społecznej w zakresie przeciwdziałania długotrwałemu bezrobociu	407
Magdalena Rękas: Ulgi prorodzinne jako element polityki rodzinnej w wybranych krajach Unii Europejskiej	418
Wioleta Samitowska: Ekonomia społeczna wobec wyzwań rynku pracy	432
Anna Skórska: Zmiany sytuacji na polskim rynku pracy jako konsekwencja kryzysu gospodarczo-finansowego.....	443

Grzegorz Sobiecki: Pieniądz doskonały.....	453
Małgorzata Solarz: Wady i zalety mikropożyczek jako narzędzia inkluzji finansowej sprzyjającego wzrostowi dobrobytu	463
Robert Stanisławski: Potrzeby w zakresie rozwoju innowacyjnego małych i średnich przedsiębiorstw nieinnowacyjnych (w świetle badań własnych)	474
Bogusław Stankiewicz: Makroekonomiczny model turystyki medycznej w Polsce – podstawowe uwarunkowania badań	486
Dariusz Eligiusz Staszczak: Znaczenie globalnego kryzysu finansowo-gospodarczego dla zmian światowego systemu ekonomiczno-politycznego.	497
Feliks Marek Stawarczyk: Kryzys na przykładzie Argentyny a ekonomiczne problemy Grecji	507
Stanisław Swadźba: System gospodarczy Polski i Republiki Czeskiej. Analiza porównawcza.....	517
Maciej Szczepankiewicz: Badanie potencjału innowacyjnego studentów	527
Maciej Szumlański: Wzrost kapitału ludzkiego w Unii Europejskiej	537
Sylwia Talar: Crowdsourcing jako efektywna forma współpracy.....	548
Jacek Tomkiewicz: Strefa euro wobec kryzysu finansowego	558
Magdalena Tusińska: Czy wzrost gospodarek krajów Unii Europejskiej jest inteligentny?	568
Monika Utzig: Zadłużenie gospodarstw domowych w monetarnych instytucjach finansowych.....	579
Monika Walicka: Podatkowe uwarunkowania konkurencyjności małych przedsiębiorstw	590
Grzegorz Wałęga: Społeczno-ekonomiczne determinanty zadłużenia gospodarstw domowych w Polsce.....	600
Grażyna Węgrzyn: Uwarunkowania ekonomiczne innowacji w sektorze usług.....	611
Anna Wildowicz-Giegiel: Uwarunkowania kreacji kapitału intelektualnego w polskich przedsiębiorstwach	622
Sylwia Wiśniewska: Budowa współpracy nauki z gospodarką wyzwaniem dla polityki innowacyjnej państwa	633
Renata Wojciechowska: Problem metody badawczej w ekonomii	643
Jarosław Wojciechowski: Wpływ zaburzenia preferencji czasowej na wysokość bezrobocia równowagi na przykładzie Polski	652
Alfreda Zachorowska, Agnieszka Tylec: Efektywność kosztowa aktywnych programów rynku pracy w województwie śląskim w latach 2005-2010 ...	663
Urszula Zagóra-Jonszta: Sektor bankowy w drugiej Rzeczypospolitej	674
Małgorzata Zielenkiewicz: Stopień regulacji publicznej a poziom życia	685
Mariusz Zieliński: Polityka fiskalna a kryzys gospodarczy w wybranych krajach Unii Europejskiej	695

Summaries

Kamil Augustyn, Kazimierz W. Krupa: Assessment of intellectual capital level in enterprises of Podkarpackie Voivodeship based on empirical research results.....	22
Jan Borowiec: Cyclical fluctuations and changes in real effective exchange rate in the euro zone	33
Katarzyna Czech: Evolution of the implementation of sustainable development in Poland	42
Karolina Drela: Job loss in the 21st century	54
Malgorzata Gajda-Kantorowska: Controversy over the methods of measurement of economic growth sustainability	64
Malgorzata Gasz: Performance management stabilizing European Union in an economic public finance crisis.....	76
Lukasz Goczek: Comparison of the effectiveness of fiscal and monetary policy in a panel vector autoregressive model.....	87
Alina Gorczyńska, Danuta Sz wajca: Economic downturns and repair restructuring of a company	97
Beata Guziejewska: Non-performing loans and dedicated reserves against the general state of banking sector in Poland in 2008-2010.....	109
Anna Horodecka: The influence of philosophical schools on the methodology of economics.....	119
Robert Huterski: Selected aspects of quasi-fiscal activities of the Federal Reserve System of the United States.....	128
Marcin Idzik: The use of a gradation model in the analysis of trust in banks and other financial institutions in Poland.....	138
Michał Jurek: Monetary concepts of D.H. Robertson and their use for the analysis of the quantity and income theory of money	147
Tomasz Kacprzak: Job security and employment security in Poland within the context of flexicurity.....	159
Marcin Kalinowski: The criticism of corporatism from the new political economy perspective	169
Dariusz Kielczewski: Conception of the economics of sustainable development	178
Ilona Kijek, Marta Pszczółkowska: A taxonomic view of the European Union states macroeconomic situation in 2001, 2005 and 2009	190
Aldona Klimkiewicz: Consequences of the increase of women's retirement age for the labour market.....	200
Ryszard Kowalski: Liberal welfare state and the most vulnerable social groups	209
Sylwester Kozak: The role of banks in the insurance products distribution in Poland between 2002 and 2010	221

Sylwester Kozak: Changes in the structure of loans to the nonfinancial sector in Poland in 2001-2010.....	232
Jakub Kraciuk: The influence of the world financial crisis of 2008 on the economy of Germany	242
Mirosław Krajewski: Human capital in the process of management of the company's value	252
Barbara Kryk: Chances and threats of employment for carriers of HIV in students' opinion.....	262
Iwa Kuchciak: Crowdsourcing in the creation of banking company value	271
Robert Kurek: Information asymmetry on the insurance market.....	282
Katarzyna Kuźniar-Żyłka: Media as a participant of information process in terms of the knowledge-based economy.....	292
Joanna Latuszek: Globalization and inequality between states	302
Renata Lisowska, Dorota Starzyńska: Innovation activity of Polish manufacturing enterprises based on the example of Łódź Voivodeship.....	313
Józef Łobocki: Financial sector and social capital	323
Łukasz Menart: Key areas for cluster manager's activities.....	335
Aneta Mikula: Level of poverty and material deprivation of children in the European Union countries	346
Michał Moszyński: Ideas of economic order in the process of economic transformation of the former GDR – expectations and reality	356
Arnold Pabian: Sustainable production in the economy of future, perspectives and barriers of development	366
Wiesław Pasewicz, Artur Wilczyński, Michał Świtłyk: Efficiency analysis of state higher vocational schools in 2004-2010	376
Iwona Pawlas: Socio-economic development of European Union economies in the light of taxonomic analysis.....	385
Renata Pęciak: Jean-Baptiste Say's actions for institutionalisation of economics.....	395
Elżbieta Pohulak-Żołędowska: Innovation in post-industrial era.....	406
Adriana Politaj: Effectiveness of centres of social integration in scope of counteraction of long-term unemployment	417
Magdalena Rękas: Family taxation as an instrument of family policies in selected EU countries	431
Wioleta Samitowska: Social economy towards labour market challenges.....	442
Anna Skórska: The changes on Polish labour market as a result of the economic and financial crisis	452
Grzegorz Sobiecki: The perfect currency	462
Małgorzata Solarz: Advantages and disadvantages of micro-loans as the tool of financial inclusion enhancing wealth growth.....	473
Robert Stanisławski: The needs of SMS sector (no-innovative enterprises) for the innovative development (in the lights of own research)	485

Bogusław Stankiewicz: Macroeconomic model of medical tourism in Poland – basic conditions of research.....	496
Dariusz Eligiusz Staszczak: Importance of the global financial-economic crisis for the world economic-political system changes	506
Feliks Marek Stawarczyk: Crisis on the example of Argentina and the economic problems in Greece	516
Stanisław Swadźba: Economic system of Poland and the Czech Republic. Comparative analysis.....	526
Maciej Szczepankiewicz: Research of student's innovative potential.....	536
Maciej Szumlański: Human capital growth in the European Union.....	547
Sylvia Talar: Crowdsourcing as an effective model of cooperation.....	557
Jacek Tomkiewicz: Euro-zone and the financial crisis	567
Magdalena Tusińska: Is economic growth of the European Union countries smart?.....	578
Monika Utzig: Liabilities of households in monetary financial institutions ...	589
Monika Walicka: Tax impact on competitiveness of small enterprises.....	599
Grzegorz Wałęga: Socio-economic determinants of household debt in Poland	610
Grażyna Węgrzyn: Economic determinants of innovation in the service sector	621
Anna Wildowicz-Giegiel: Conditions of intellectual capital creation in Polish enterprises	632
Sylvia Wiśniewska: Building cooperation between science and business as a challenge for innovation policy of state.....	642
Renata Wojciechowska: Problem of research method in economy.....	651
Jarosław Wojciechowski: Impact of time preferences disturbance on the level of balance unemployment, based on the example of Poland.....	662
Alfreda Zachorowska, Agnieszka Tylec: Cost efficiency of active labour market programmes in Silesian Voivodeship in 2005-2010	673
Urszula Zagóra-Jonszta: Banking sector in the Second Republic of Poland	684
Małgorzata Zielenkiewicz: The degree of public regulation and the standard of living.....	694
Mariusz Zieliński: Fiscal policy and economic crisis in selected European Union countries.....	704

Robert Stanisławski

Politechnika Łódzka

POTRZEBY W ZAKRESIE ROZWOJU INNOWACYJNEGO MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW NIEINNOWACYJNYCH (W ŚWIETLE BADAŃ WŁASNYCH)

Streszczenie: Innowacyjność jest zasadniczym elementem rozwoju i podnoszenia konkurencyjności MSP (również całych gospodarek) zarówno na arenie europejskiej, jak i światowej. Jednakże, jak pokazują badania, jej poziom wśród polskich przedsiębiorstw jest nadal niski, co wynika z istnienia wewnętrznych jak i zewnętrznych uwarunkowań niesprzyjających wdrażaniu nowości w tym sektorze. Ostatnie dane Unii Europejskiej dowodzą, że poziom podmiotów prowadzących działalność innowacyjną nie przekracza 19%. W porównaniu ze średnim poziomem unijnym udział polskich przedsiębiorstw innowacyjnych jest o 50% mniejszy (w UE funkcjonuje ok. 34-39% podmiotów wdrażających nowości). Konieczne staje się więc dokonanie identyfikacji potrzeb tych MSP, które w najbliższej przyszłości (3-4 lat) zamierzają podjąć trud związany z implementacją nowych rozwiązań (w chwili obecnej zaliczane są do grupy podmiotów nieinnowacyjnych).

Słowa kluczowe: innowacje, innowacyjność, MSP, przedsiębiorstwa innowacyjne i nieinnowacyjne.

1. Wstęp

Innowacyjność w ciągu ostatnich kilkunastu lat stała się zdecydowanym orężem w procesie rozwoju gospodarek światowych. O ile w takich krajach, jak USA i Japonia stanowiła ona główny element wpływający na podnoszenie konkurencyjności tych państw na arenie międzynarodowej od wielu lat, o tyle w krajach europejskich jej znaczenie zaczęto dostrzegać dopiero w drugiej połowie lat 90. Wyrazem wyrażonej „troski” o przyspieszenie rozwoju gospodarczego państw Unii Europejskiej (i przeciwstawienie się ekspansji dwóch wymienionych powyżej krajów) było opracowanie długookresowego planu gospodarczego do 2010 r. w ramach tzw. Strategii lizbońskiej, której „przedłużeniem” jest funkcjonujący obecnie dokument o nazwie „Europa 2020”. Założeniami tych dwóch dokumentów są m.in. takie elementy, jak¹:

¹ Commission staff working document, Lisbon Strategy evaluation dokument, European Commission, Brussels 2010 (sec 114/2010) oraz EUROPA 2020, Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, European Commission, Brussels 2010.

lepsze miejsca pracy (większe zatrudnienie), walka z ubóstwem, większe wykorzystanie energii odnawialnej, liberalizacja w zakresie działalności gospodarczej oraz wspieranie rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości (MSP). Jak pokazują badania, w gospodarce europejskiej małe i średnie przedsiębiorstwa odgrywają ważną rolę, co mierzy się zazwyczaj za pomocą trzech istotnych wielkości ekonomicznych: udziału (liczby) funkcjonujących podmiotów MSP w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych, generowanego PKB na tle całej gospodarki, jak i wielkości zatrudnienia liczonego udziałem osób czynnych zawodowo w całej gospodarce. Wielkości te są powszechnie znane, jednakże należy zwrócić uwagę na fakt (i implikacje z tego wynikające), że odmienna jest struktura tego sektora w całej UE i w Polsce (gdzie w Polsce zdecydowanie przeważają przedsiębiorstwa mikro)².

Innowacyjność odgrywa w rozwoju sektora MSP istotną rolę. Jednakże jej poziom wśród podmiotów tego sektora nie jest wysoki. Szacuje się, że tylko ok. 20%³ aktywnie działających podmiotów można zaliczyć do innowacyjnych. Według przyjętej na potrzeby tego artykułu definicji innowacja oznacza wprowadzenie przez przedsiębiorstwo nowości (produktowych, marketingowych, procesowych oraz nowych lub ulepszonych metod organizacji pracy i zarządzania w celu określonych korzyści)⁴ w ciągu ostatnich trzech lat (jest to definicja w wąskim ujęciu)⁵. Jej ważnym elementem jest komercjalizacja wprowadzonej w przedsiębiorstwie nowości. Zakłada się, że dla pełnego brzmienia przyjętej definicji konieczne jest zaznaczenie faktu zastosowania tej nowości na rynku, czego „owocem” (w odniesieniu do przedsiębiorstwa) ma być odniesienie sukcesu rynkowego (wskutek poprawy konkurencyjności), przez który rozumie się efekt końcowy wynikający bezpośrednio z wprowadzonej innowacji (np. większy obrót, większą liczbę klientów, większy zysk itd.)⁶. Często w ramach tej definicji zaznacza się jeszcze ponadto, że chodzi tutaj o „pierwsze handlowe zastosowanie” wynalazku (produktu, procesu itd.)⁷. Z pojęciem innowacji związane jest pojęcie „innowacyjności”, które oznacza „umiejętności organizacji do rozwoju i wykorzystywania wiedzy [...], która umożliwia realizację procesów innowacji oraz stałe wprowadzanie ich do praktyki gospodarczej”⁸. Z kolei W. Janasz

² R. Stanisławski, *Unia Europejska dla menedżerów – warunki funkcjonowania oraz rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości w kontekście założeń unijnych*, Podręcznik akademicki, Wydawnictwa Naukowe Politechniki Łódzkiej, Łódź 2011.

³ K. Kozioł-Nadolna, *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Unii Europejskiej*, [w:] *Innowacje w zrównoważonym rozwoju organizacji*, red. W. Janasz, Difin, Warszawa 2011 oraz European Union Scoreboard 2011. The Innovation Union's performance scoreboard for Research and Innovation, European Commission, InnoMetrics, Brussels 2012.

⁴ J. Baruk, *Zarządzanie wiedzą i innowacjami*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2006.

⁵ OECD, Eurostat: Oslo Manual, 2005.

⁶ Więcej na ten temat: J. Tidd, J. Bessant, *Zarządzanie innowacjami, Integracja zmian technologicznych, rynkowych i organizacyjnych*, Oficyna a Wolters Kluwer business, Warszawa 2011.

⁷ Ch. Freeman, *The Economics of Industrial Innovation*, F. Pinter, London 1982.

⁸ M. Dolińska, *Innowacje w gospodarce opartej na wiedzy*, PWE, Warszawa 2010.

określa innowacyjność jako „skłonność i zdolność do [...] przyswajania”⁹ nowych rozwiązań przez przedsiębiorstwo. Oba wymienione pojęcia (innowacje i innowacyjność, a w zasadzie ich brak) stanowią zasadniczy przedmiot rozważań zawartych w niniejszym opracowaniu, koncentrując się na przyczynach braku tego typu rozwiązań wśród podmiotów małych i średnich (przedsiębiorstwa nieinnowacyjne).

Celem tego opracowania jest dokonanie analizy założeń w zakresie perspektywicznego rozwoju nieinnowacyjnych MSP. Wyciągnięte wnioski oparte zostały na badaniach własnych przeprowadzonych w ostatnich trzech latach. Rozważaniom poddane zostały kwestie dotyczące m.in.: barier w zakresie dotychczasowej implementacji nowych rozwiązań, budowania własnego potencjału innowacyjnego, przyczyn deklarowanych wdrożeń innowacyjnych w najbliższych trzech latach oraz potrzeb zgłaszanych w związku z planowanym rozwojem innowacyjnym.

2. Badania własne w grupie nieinnowacyjnych MSP

– analiza skłonności podmiotów do rozwoju innowacyjnego

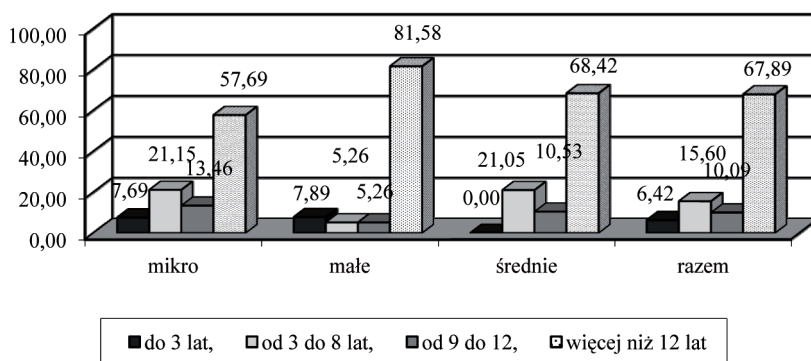
Badania przeprowadzone zostały w latach 2009-2010 na próbie 109 podmiotów nieinnowacyjnych sektora MSP w Polsce¹⁰. Obejmowały swym zasięgiem sześć wybranych województw: łódzkie, mazowieckie, śląskie, pomorskie, warmińsko-mazurskie i wielkopolskie. Prowadzone były w ramach własnego projektu badawczego, którego zamknięcie nastąpiło w 2011 r. W badaniach wykorzystano metodę wywiadu bezpośredniego CATTI, w której wykorzystano narzędzie badawcze w postaci opracowanej ankiety. Za jej pomocą dokonano jednocześnie obserwacji dwóch grup przedsiębiorstw: innowacyjnych (ok. 700 podmiotów) i nieinnowacyjnych (ok. 200 podmiotów). W wyniku przeprowadzonej weryfikacji w pierwszej grupie pozostawiono 567 przedsiębiorstw, w drugiej grupie zaś 109. Do wyciągnięcia wniosków (w tym opracowaniu) wykorzystano tylko wyniki osiągnięte w efekcie badania przedsiębiorstw nieinnowacyjnych.

W badaniu tym zdecydowana większość podmiotów prowadziła swoją (nieinnowacyjną) działalność w obszarach peryferyjnych (ok. 55%) oraz małych miejscowościach – mniejszych miastach (ok. 16%). Pozostałe przedsiębiorstwa objęte tym badaniem funkcjonowały w aglomeracjach (ok. 30%). Specyficzne wydaje się to, że nieinnowacyjne przedsiębiorstwa lokują się w obszarach mniej zurbanizowanych, gdzie konkurencyjność jest zdecydowanie mniejsza niż w dużych aglomeracjach. Dokonując charakterystyki próby, należy zaznaczyć, że w badaniu w zdecydowanej większości uczestniczyły podmioty mikro i małe (odpowiednio 47,7% i 34,8%).

⁹ W. Janasz, K. Kozioł, *Determinanty działalności innowacyjnej przedsiębiorstw*, PWE, Warszawa 2007.

¹⁰ Badania własne w ramach projektu badawczego realizowanego na zlecenie KBN pt. „Polityka wspierania innowacyjności sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce – analiza uwarunkowań i ocena realizacji”, 2008-2010.

Średnie stanowiły tylko 17,4%. Koniecznie należy jednak podkreślić, że na potrzeby tego badania wyselekcjonowano tylko takie przedsiębiorstwa, które w najbliższej przyszłości (3 lat) zadeklarowały wprowadzenie rozwiązań innowacyjnych (czyli zmianę statusu z nieinnowacyjnych na innowacyjne). Powyższe założenie jest o tyle istotne, że „uczestnikami” tych „obserwacji” stały się głównie te podmioty, które działały w sekcji „produkcja przemysłowa” (54,1%) według PKD. To właśnie w tej grupie wprowadzenie rozwiązań innowacyjnych jest najbardziej prawdopodobne. Duże znaczenie ma również to, że w badaniu uczestniczyły głównie przedsiębiorstwa działające na rynku dłużej niż 12 lat – ok. 70% (rys. 1).

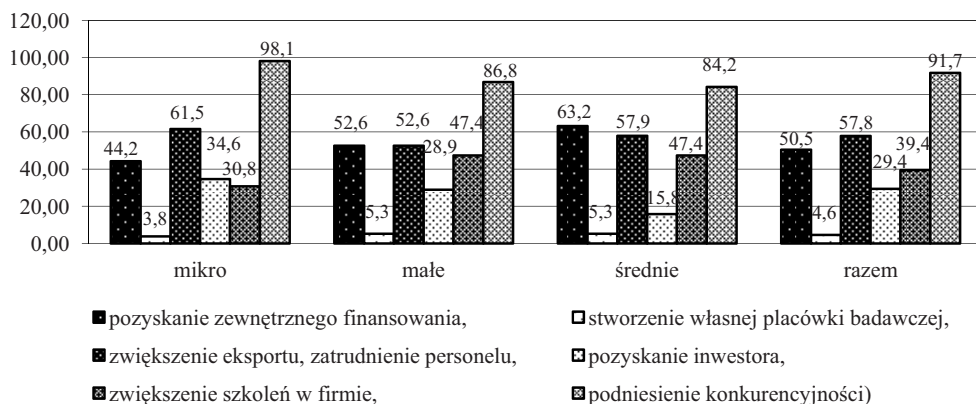

Rys. 1. Czas funkcjonowania przedsiębiorstw na rynku (udział przedsiębiorstw w %) $N = 109$

Źródło: badania własne.

Objęte badaniem przedsiębiorstwa działały głównie na rynku krajowym, w tym regionalnym i lokalnym (ok. 43%), co jest niewątpliwie następstwem (jak wcześniej zaznaczono) ich długiego okresu prowadzonej działalności gospodarczej. Oczywiście część z nich koncentruje się tylko na rynku lokalnym i regionalnym (ok. 26%). Długi staż rynkowy niewątpliwie miał również wpływ na podejmowanie przez większość badanych przedsiębiorstw prób wprowadzania innowacji (ok. 60%). Pytanie, jakie się nasuwa, brzmi: dlaczego mimo podejmowanych przez nie prób nie zmieniły one swojego statusu (z nieinnowacyjnych na innowacyjne)?

Odpowiedzi na tak postawione pytanie można udzielić na dwa sposoby. Po pierwsze, brakowało im samozaparcia (w pokonywaniu pojawiających się barier), po drugie, potrzeby w zakresie podnoszenia swojej konkurencyjności poprzez innowacyjność nie były na tyle silne, aby motywować je do dalszych wysiłków na rzecz zmiany swojego statusu (niezbyt im się to opłacało). Pocieszające jest jedynie to, że w najbliższej przyszłości zamierzają one zmienić istniejący stan rzeczy. Potwierdzeniem tego jest wskazanie przez nie priorytetu „podniesienie konkurencyjności” w ciągu najbliższych 3 lat, czego niewątpliwym elementem jest innowacyjność (rys. 2).

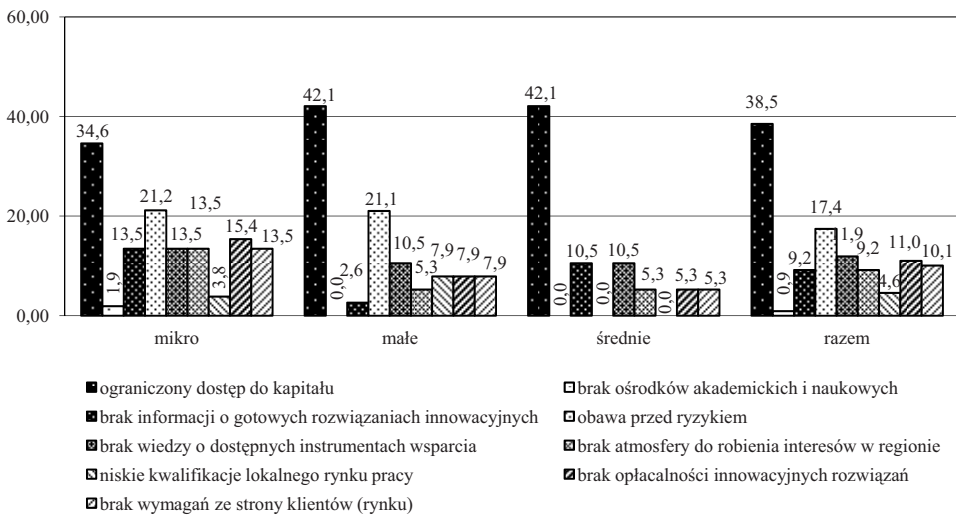
Rys. 2. Główne priorytety rozwojowe badanych MSP na najbliższe 3 lata (w %)

Źródło: badania własne.

Z powyższych danych wynika, że ponad 90% wskazań związanych było z konkurencyjnością. Niski natomiast udział dotyczył stworzenia własnej placówki badawczej (4,6%), co może sugerować, że ewentualne wdrożenia będą implementowane z zewnątrz (z otoczenia). Należy jednak pamiętać, że zakładany okres 3 lat jest zbyt krótki na budowanie własnego potencjału innowacyjnego opartego na własnej bazie rozwojowej (szczególnie w odniesieniu do tych podmiotów, które wcześniej nie zakładały w swoich planach jej stworzenia). Z jednej strony potwierdza to tezę, o niezbyt dużym zainteresowaniu (do tej pory) podmiotów tego sektora w podnoszeniu swojego poziomu innowacyjności, z drugiej zaś świadczy o istnieniu ograniczeń (barier) uniemożliwiających wdrożenia nowości w przedsiębiorstwach badanego sektora. Ten drugi przypadek potwierdzają otrzymane wyniki badania. Wśród głównych barier rezygnacji z wdrożeń innowacyjnych na pierwszym miejscu wymieniane były kwestie ograniczonego dostępu do kapitału (ok. 40%) oraz obawa przed ryzykiem związanym z wprowadzeniem innowacji (ok. 17%). Ten ostatni element widoczny jest szczególnie w grupie przedsiębiorstw małych i mikro (rys. 3).

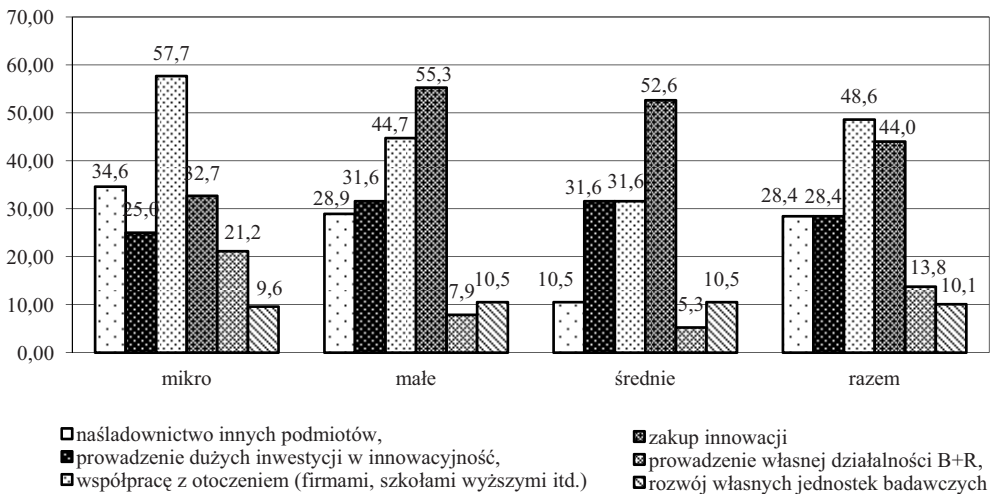
Analiza przyszłych planów w zakresie rozwoju innowacyjnego MSP wśród zbadanej próby oparta została na założeniach, że przedsiębiorstwa te wprowadzą nowości w ciągu najbliższych 3 lat. Uzyskane wyniki wyraźnie wskazują, że głównym ich źródłem będzie otoczenie, a ściślej rzecz ujmując, współpraca z innymi firmami i szkołami wyższymi oraz zakup „gotowych” innowacyjnych rozwiązań. Potwierdza to jeszcze raz wysuniętą wcześniej tezę o pozyskiwaniu innowacji z zewnętrznych źródeł (rys. 4).

Z powyższych danych wynika, że wśród źródeł zewnętrznych duże znaczenie ma naśladownictwo innych podmiotów. Może to oznaczać skłonność badanych MSP do kopiowania gotowych rozwiązań. O ile samo naśladownictwo (tworzenie rozwiązań substytucyjnych) nie jest zjawiskiem negatywnym, o tyle kopiowanie dla twórców

Rys. 3. Główne przyczyny rezygnacji z wdrożeń innowacyjnych w ciągu ostatnich 3 lat (w %)

Źródło: badania własne.

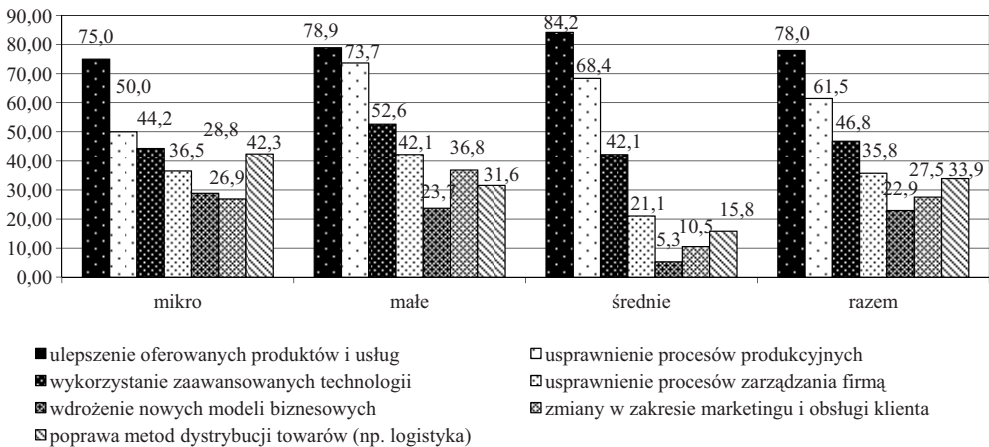
Rys. 4. Źródła przyszłego rozwoju innowacyjnego w najbliższych kilku latach (w %)

Źródło: badania własne.

innowacji jest poważnym zagrożeniem. Z tego też punktu widzenia wyróżnić można przedsiębiorstwa adaptujące nowe rozwiązania (naśladowujące inne podmioty) oraz pionierskie (generujące nowe rozwiązania, niewykorzystywane dotychczas rynkowo

i przynoszące określone korzyści)¹¹. W powyższych badaniach dominują zdecydowanie te podmioty, które ze względu na charakter wprowadzanych zmian zaliczane są do pierwszej grupy, co jest charakterystyczne dla przedsiębiorstw mniejszych.

Kolejną istotną kwestią dotyczy kierunków planowanego rozwoju innowacyjnego. Jak można przypuszczać, z uwagi na całkowity brak w zakresie własnego zaplecza naukowego i rozwojowego wśród nieinnowacyjnych MSP podmioty te będą się koncentrować głównie na ulepszaniu gotowych (już istniejących) rozwiązań produktowych. W największym stopniu dotyczy to podmiotów średnich (84% wskazań). Pod względem wdrożeń rozwiązań procesowych najbardziej zainteresowane są podmioty małe. Z kolei podmioty mikro są najbardziej „zrównoważone” w zakresie ich rozwoju innowacyjnego, co oznacza, że są zainteresowane w zasadzie każdym rodzajem rozwiązań (zarówno produktowych, procesowych, organizacyjnych, jak i marketingowych). Nie można tego na pewno powiedzieć o średnich podmiotach, które posiadając znacznie większe zasoby finansowe, nastawione są znacznie bardziej ekspansywnie – głównie na innowacje produktowe i procesowe (rys. 5).

Rys. 5. Rodzaje planowanych wdrożeń innowacyjnych (w %)

Źródło: badania własne.

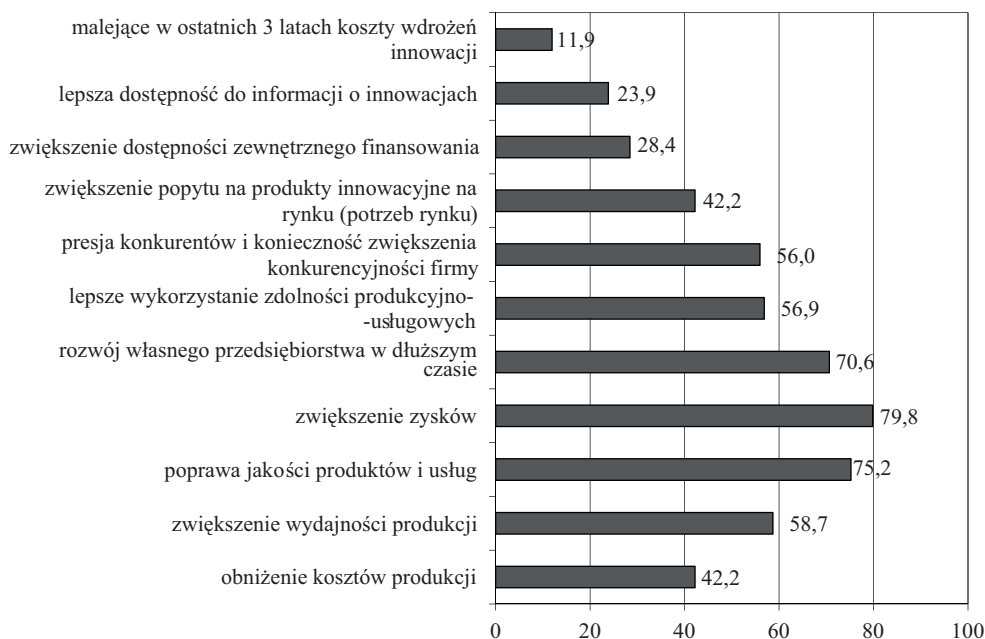
Braki wskazań (ich niewielki poziom) w zakresie rozwiązań „pozaprojektowych” mogą świadczyć o niedocenianiu przez nich tego typu nowości w dłuższej perspektywie czasu lub też (co jest mało prawdopodobne) posiadaniu przez nich rozwiązań na tyle „innowacyjnych” ich zdaniem, że nie widzą potrzeby dokonywania zmian w istniejącym potencjale. Chcąc uzyskać przewagę rynkową, kładą więc nacisk na ulepszanie swoich produktów (ich poprawę) zakładając, że na początek to

¹¹ Więcej na ten temat: B. Byrski, *Procesy innowacyjne w przemyśle*, Wydawnictwo AE, Kraków 1986 oraz E. Stawasz, *Innowacje a mała firma*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 1999.

wystarczy (minimalizując koszty i ryzyko niepowodzenia dokonanych zmian innowacyjnych).

3. Potrzeby małych i średnich przedsiębiorstw w zakresie wprowadzanych innowacji

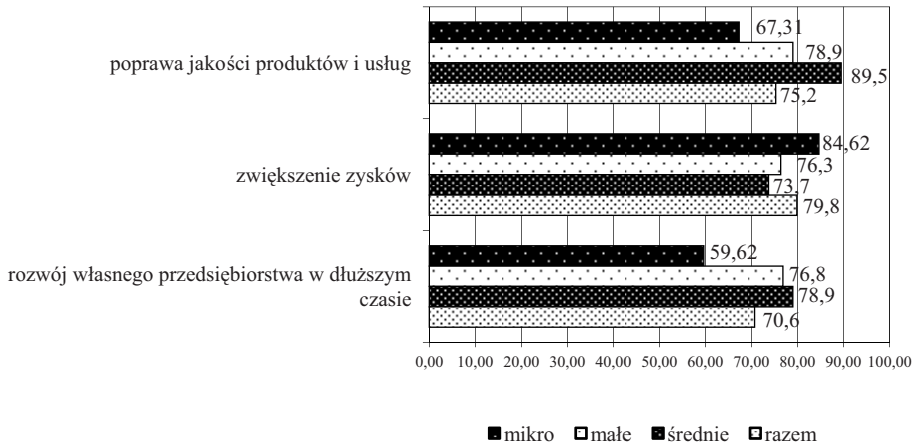
Jak wcześniej założono, badaniu poddano tylko te przedsiębiorstwa, które zamierzają wprowadzić innowacyjne rozwiązania w ciągu najbliższych 3 lat. Koniecznie należy odpowiedzieć na pytanie, jakie są przyczyny (powody) zamiaru dokonania takich zmian. Rozpatrując cały sektor MSP, należy stwierdzić, że najczęściej wymienianymi były: zwiększenie zysków (ok. 80% wskazań), poprawa jakości produktów i usług (ok. 75%) oraz rozwój własnego przedsiębiorstwa w dłuższym czasie (ok. 70%). Odpowiedzi te są raczej zgodne z oczekiwaniami, jedynie ciekawy i godny zastanowienia wydaje się ostatni wymieniony element. Oznacza on bowiem, że MSP zaczynają dostrzegać znaczenie innowacyjności jako ważnego elementu rozwoju przedsiębiorstwa i co najważniejsze, zdają sobie z tego sprawę, iż może ona w przyszłości stanowić jeden z najistotniejszych czynników wpływających na ich pozycję rynkową (rys. 6).

Rys. 6. Najczęściej wskazywane przyczyny wprowadzenia innowacji w najbliższej przyszłości (w %)

Źródło: badania własne.

Warto się bliżej przyjrzeć poszczególnym grupom przedsiębiorstw wchodzącym w skład omawianej całości. Okazuje się, że najbardziej rozwojowo (jak zaznaczono powyżej) do wdrożeń nowości podchodzą podmioty średnie (rys. 7).

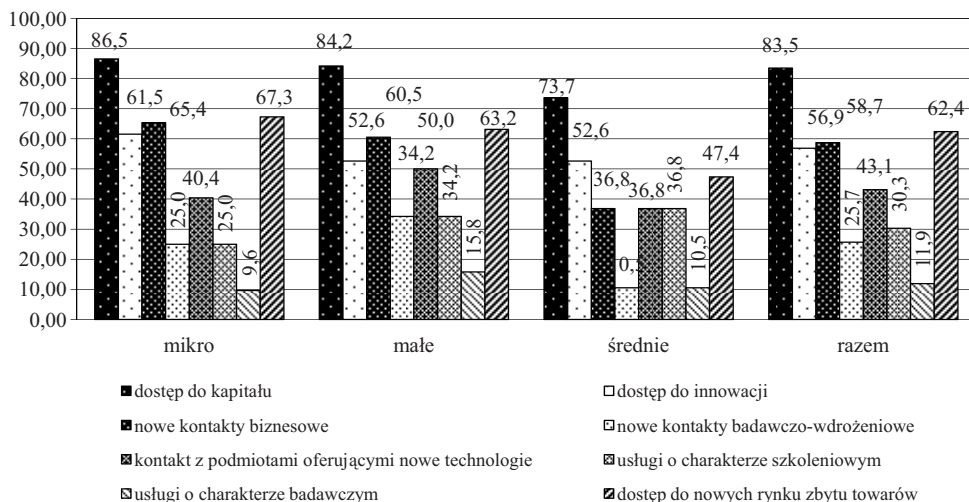
Rys. 7. Najczęściej wskazywane przyczyny w podziale na grupy (w %)

Źródło: badania własne.

Z powyższych danych wynika bowiem, że strategiczne podejście jest w największym stopniu charakterystyczne właśnie dla średnich i małych podmiotów. Poprawa jakości i rozwój przedsiębiorstwa w dłuższym okresie były najczęściej wskazywane przez te grupy, natomiast „zysk” jako efekt końcowy najważniejszy był dla podmiotów mikro. Wydaje się że ta tendencja jest właściwa, gdyż najmniejsze podmioty raczej zawsze będą kierowały się krótkookresowymi celami (szczególnie w trudnych realiach gospodarczych, w których większość działań ukierunkowana jest na bieżące przetrwanie) z uwagi na posiadanie małych zasobów własnych i trudności w ich pozyskiwaniu w najbliższym otoczeniu. Siłą napędową w takim przypadku powinny stanowić podmioty większe, dysponujące właściwymi zasobami (głównie finansowymi), pod warunkiem chęci do współpracy z mniejszymi przedsiębiorstwami w ramach tworzonych sieci i związków partnerskich.

Ostatnim z elementów analizowanych w tym opracowaniu jest odpowiedź na pytanie o konkretne potrzeby (najczęściej zgłaszane) w zakresie dokonania wdrożeń innowacyjnych wśród podmiotów zaliczanych do grupy nieinnowacyjnej. Wśród najczęściej wymienianych należy wskazać: zapewnienie dostępu do kapitału (ok. 90%), dostępu do innowacji (ok. 56%) oraz nowych kontaktów biznesowych (ok. 58%) (rys. 8). Potrzeby te mają swoje źródło w istniejących barierach (rys. 2). Brak odpowiedniego poziomu zewnętrznego finansowania „rodzi” automatycznie zapotrzebowanie na określone zasoby lub usługi. Przykładowo, brak informacji o gotowych rozwiązaniach innowacyjnych generuje potrzeby na lepszy dostęp do innowacji

czy nawiązanie bliższych relacji z innymi podmiotami (z otoczeniem) oferującymi nowe rozwiązania itd.¹²

Rys. 8. Najczęściej wymieniane potrzeby związane z wdrożeniami innowacyjnymi (w %)

Źródło: badania własne.

Jednym z warunków zmiany statusu przedsiębiorstw nieinnowacyjnych na innowacyjne (co jest związane z wdrażaniem przez nie nowości) jest eliminowanie istniejących barier i tworzenie warunków, w których dostępność niezbędnych zasobów (usług) jest na dobrym poziomie. Innowacyjność na obecnym etapie wydaje się tą jedyną i słuszną strategią rozwoju na kolejne lata i braki polskich MSP w tym zakresie spowodują spadek ich konkurencyjności na arenie nie tylko krajowej, ale również międzynarodowej. Jest to związane z budowaniem przez te przedsiębiorstwa własnego potencjału innowacyjnego.

4. Podsumowanie

Z przeprowadzonych badań wynika kilka istotnych wniosków. **Po pierwsze**, przedsiębiorstwa, pomimo długiego okresu funkcjonowania, w ponad 40% nie podejmowały żadnych prób związanych z wdrażaniem nowości. Przyczyną jest prawdopodobnie małe, jak dotychczas, zainteresowanie tego typu rozwiązaniami na rynku. Pozostała część (60%) próbowała zastosować innowacyjne rozwiązania w swojej działalności, lecz ze względu na istniejące bariery (głównie utrudnionej dostępności do kapitału)

¹² A. Pomykalski, *Zarządzanie innowacjami, Globalizacja, Konkurencja, Technologia informacyjna*, PWN, Warszawa 2001.

zrezygnowała z zamierzeń w tym zakresie. **Po drugie**, wszystkie objęte badaniem podmioty deklarują wprowadzenie nowych rozwiązań innowacyjnych (głównie produktowych) w ciągu najbliższych 3 lat, co świadczy o rosnącej świadomości wśród podmiotów tego sektora co do oceny znaczenia innowacji w procesie podnoszenia swojej konkurencyjności. **Po trzecie**, do najczęściej wymienianych przyczyn wprowadzania nowości należy zaliczyć: budowanie własnej strategii rozwoju na najbliższe lata (przedsiębiorstwa średnie) oraz generowanie większego zysku, co oznacza kierowanie się celami krótkookresowymi (przedsiębiorstwa mikro). **Po czwarte**, istnienie barier dla rozwoju innowacyjnego oznacza generowanie potrzeb (im bariery są większe, tym potrzeby przedsiębiorców również są większe) na określone usługi i zasoby w otoczeniu. Generalnie największe zapotrzebowanie jest na kapitał, dostęp do nowych rozwiązań oraz kontakty biznesowe. Dla zmniejszenia ryzyka wdrożeń innowacyjnych (braku popytu na dotychczasowym rynku) przedsiębiorcy zgłaszają też zapotrzebowanie na dostęp do nowych rynków w nadziei, że uda im się dotrzeć do odbiorców chętnych do zakupu innowacyjnych produktów (usług).

Literatura

- Badania własne w ramach projektu badawczego realizowanego na zlecenie KBN pt. „Polityka wspierania innowacyjności sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce – analiza uwarunkowań i ocena realizacji”, 2008-2010.
- Baruk J., *Zarządzanie wiedzą i innowacjami*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2006.
- Byrski B., *Procesy innowacyjne w przemyśle*, Wydawnictwo AE, Kraków 1986.
- Commission staff working document, Lisbon Strategy evaluation document, European Commission, Brussels 2010 (sec 114/2010).
- Dolińska M., *Innowacje w gospodarce opartej na wiedzy*, PWE, Warszawa 2010.
- European Union Scoreboard 2011. The Innovation Union's performance scoreboard for Research and Innovation, European Commission, InnoMetrics, Brussels 2012.
- Freeman Ch., *The Economics of Industrial Innovation*, F. Pinter, London 1982.
- Janasz W., Koziół K., *Determinanty działalności innowacyjnej przedsiębiorstw*, PWE, Warszawa 2007.
- Koziół-Nadolna K., *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Unii Europejskiej*, [w:] *Innowacje w zrównoważonym rozwoju organizacji*, red. W. Janasz, Difin, Warszawa 2011.
- OECD, Eurostat: Oslo Manual, 2005.
- Pomykański A., *Zarządzanie innowacjami, Globalizacja, Konkurencja, Technologia informacyjna*, PWN, Warszawa 2001.
- Stanisławski R., *Unia Europejska dla menedżerów – warunki funkcjonowania oraz rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości w kontekście założeń unijnych*, Podręcznik akademicki, Wydawnictwa Naukowe Politechniki Łódzkiej, Łódź 2011.
- Stawasz E., *Innowacje a mała firma*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 1999.
- Tidd J., Bessant J., *Zarządzanie innowacjami, Integracja zmian technologicznych, rynkowych i organizacyjnych*, Oficyna a Wolters Kluwer business, Warszawa 2011.

THE NEEDS OF SME SECTOR (NO-INNOVATIVE ENTERPRISES) FOR THE INNOVATIVE DEVELOPMENT (IN THE LIGHTS OF OWN RESEARCH)

Summary: The innovativeness is an essential element of SMEs development and improvement of their competitiveness in the European and world area. The research shows the level of innovativeness is low in Poland (only 19% of Polish SMEs are innovative). There are many reasons of this situation (internal and external conditions). Comparing Poland to the EU countries, the participation of innovative enterprises is 50% lower to EU average level. Therefore, the most important thing is the identification of the needs of no-innovative SMEs which want to implement new solutions in their firms. It is aimed to build their innovation potential and increase the number of innovative enterprises in Poland.

Keywords: innovations, innovativeness, SME, innovative and non-innovative enterprises.